

SPORT TASHKILOTLARIDA RAHBARLIK VA BOSHQARISH

Musiqa ta'limi 2-kurs 1010-23-gurux talabasi

Temurov Javoxir Vaxobjon o'g'li

Anotatsiya. Ushbu maqolada, hozirda sport tashkilotlarida rahbarlik qilishda nimalarga e'tibor qaratishlari, zamonaviy rahbarlar qanday bo'lishi, sport tashkilotlarini samarali boshqarishda rahbarlikning ahamiyati haqida yoritib berilgan

Kalit so'zlar. Rahbar, dominantlik, rahbarga xos fazilatlar, sport tashkiloti, boshqaruv.

Hozir kunda ko'plab tadqiqotchilar diqqat-e'tiborlaridagi asosiy xususiyatlardan biri – rahbar shaxsiga xos dominantlik (ustunlik)ka intilishdir. Aynan shu sifat rahbarning tashabbusni o'z qo'lga olishiga, guruhga yetakchilik qilishiga va murakkab vaziyatda mas'uliyatni o'z bo'yniga olishiga zamin yaratadi. Shu munosabat bilan tadqiqotchi R. Stogdill qalamiga mansub «Rahbar qo'llanmasi»da dominantlik boshqaruvga zarur sifatlar ro'yxatida birinchi o'ringa qo'yiladi. Dominantlik so'zi bir necha ma'noni anglatadi. Rahbarlik mavzusidan kelib chiqilsa, o'zgalarga ta'sir etish degan bir jumla mazmunan hamma gapga asos bo'ladi. Yuqorida ta'kidlangan ma'nodagi «ta'sir etish» iborasi hissiyot tufayli o'zgalarni o'ziga jalb eta bilish, o'zaro munosabat natijasida o'ziga nisbatan xayrixohlik hissini yaratishni anglatadi. Chunki tashkilotning ilg'or faoliyati uchun rahbar o'z zimmasidagi rasmiy majburiyat va vakolatlar o'zi yetarli emas. Peshqadam rahbarga xos fazilatlardan biri – vazminlik va sabru bardoshlikdir. Rahbar hissiyotini muvozanatlashganligi, uning ichki dunyosiga xos qarama-qarshi tuyg'ularning tug'yoniga yo'l qo'ymaslikda va kayfiyatdagi sokinlikda ifodalanadi. Ma'lumki, rahbar odamlar orasida va ularga xos turli hissiyotlar og'ushida yashaydi. Binobarin, atrofdagilarning salbiy yoki ijobiy his tuyg'ulari o'zaro kundalik muloqotda tez «yuqish» xususiyatiga ega. Shuning uchun rahbar qaltis va ziddiyatli vaziyatlarda

nafaqat boshqalarning hissiyoti ta'siriga berilmaslik, balki atrofdagilarga o'z muvozanati va jilovlangan his-tuyg'usi bilan ta'sir eta olishi kerak. Mehnat faoliyatini ratsional tarzda tashkil etish, ya'ni mehnatdagi ijobiy jihatlarga ko'proq e'tibor berish, noxush vaziyatlarni donolik bilan bartaraf etish, ko'proq yaqin do'stlar davrasida bo'lish, jismoniy tarbiya va foydali mashg'ulotlarga ishqibozlik kayfiyatida vaqtni o'tkazish, har qanday stressga qarshi tura olishni kuchaytiradi, shuningdek, organizmning ishchanlik qobiliyatini qayta tiklashga xizmat qiladi. Boshqaruv faoliyatini samarali bajarish uchun rahbarga zarur fazilatlardan yana biri – muvaffaqiyatga intilishdir. Rahbar o'z oldiga maqsad qo'ya olishi va uni bajarishga urinishi lozim. Rahbar tavakkalga bora oladigan va xavf- xatardan qo'rqmaydigan xarakterga ega bo'lishi lozim. Maqsadga erishish ishtiyoqi bilan yashaydigan odam doim o'z faoliyat natijalari haqida xabardor bo'lishni istaydi. Mehnat bilan bog'liq vaziyat esa faoliyatidan ma'lumot olish orqali o'z hayot mazmunini tahlil etish imkonini beradi. Aynan shu toifaga mansub shaxslardan birining aytishicha: «Men uchun biznes faqatgina boyish vositasi emas, boylik orttirish men uchun hech qachon maqsadga aylanmagan. Biznes shuning uchun ham menga rohatbaxshki, u har kun cheksiz muammolarni hal qilish maqsadida aql-idrokimni bir nuqtaga jamlashga undaydi» Rahbarning, nafaqat, obro'sini oshiradigan, balki qiyin vaziyatda uni asosiy maqsad yo'lidan yetaklaydigan fazilatlardan biri mustaqillikdir. Rahbar o'z qarashi, mushohada layoqati va shaxsiy nuqtai nazariga egalikka intilishi lozim. To'g'ri, rahbar o'z hamkasblariga, shuningdek, maslahatchilariga quloq tutishi kerak, lekin qaror va uning ijrosi rahbar zimmasiga yuklatiladi. Shu bois fikrlash va xatti- harakatdagi mustaqillik samarali boshqaruvning asosiy omillaridan biridir. Ammo, mustaqillik qaysarlik kayfiyatiga aylanmasligi lozim. Buning uchun rahbar hamisha o'z tashabbusini tashkilot yoki jamoa maqsadlari bilan uyg'unlashtirib borishi zarur. Xulosa qilib aytganda, hech bir inson yuqorida nazarda tutilgan xislatlar bilan birga tug'ilmasligi barchamizga

ma'lum. Bularning hammasi insonga ato etilgan layoqat, shuningdek, ijtimoiy-tarixiy yashash sharoitlarining mahsulidir. Bunday xislatlarning rahbar faoliyatida namoyon bo'lishi, shaxsdan muntazam tartib va o'z ustida ishlashni, doimo o'z idrokida namuna yaratish va unga taqlid etishni talab qiladi. Bugungi kunda o'quv – tarbiya muassasalarining bozor munosabatlariga o'tayotganligi bois u yerda mehnat qilayotgan pedagog xodimlarning xo'jalik yuritishga nisbatan qobiliyatlari qanday darajada ekanligi ularni qiziqtirmasdan qolmaydi. Sport tashkilotlari rahbarlari o'z faoliyatlari davomida quyida keltirilgan tavsiyalarga amal qilsalar, tashkilot va hodimlar kelajagi uchun ildam qadam qo'ygan bo'laredilar.

Gapirishdan ko'ra ko'proq tinglash;

O'z ishlari haqida boshqalarning fikriga quloq tutish; Xodimlari bilan ishonchli munosabat o'rnatish;

O'z kompaniyasi xodimlarining hayotini yaxshilashga harakat qilish; O'z xatolarini tan olish;

So'z yakunida shuni aytib o'tish joizki, sport tashkilotlari rahbarlari chiqarayotgan har bir qarorlar, shu soha vakillari, ko'plab mutaxassislar, sportchilar, xodimlar va trenerlar faoliyatiga bevosita salbiy yoki ijobiy ta'sir etishini yodda tutishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Gulyamov Z.T. Istomin A.A. Nabiulin R.X. "Sport menejmenti". "Ilmiy texnika axboroti press nashriyoti" Toshkent-2016 372 b
2. Nabiullin R.X. "Jismoniy tarbiya va sport menejmenti" darsligi. Muvofiqlashtiruvchi Kengashdan o'tganligi to'g'risidaga guvohnoma raqami №303-014 va sanasi 2016 yil 21 aprel. I va II TOM.